

**SMJERNICE ZA
NOVINARE I
FOTOREPORTERE**

**VODIČ ZA POSTUPANJE U
KRIZNIM SITUACIJAMA**

Autor: Maja Živković (advokatica)

Urednica: Mila Radulović

Saradnica: Jelena Popović

UVOD

Izveštavanje sa terena za novinare i fotoreportere predstavlja veliki izazov i rizik. Novinari/fotoreporteri moraju biti upoznati sa pravilima kojih se treba pridržavati tom prilikom, ali i privilegijama koje im zakoni daju zbog važnosti slobode izražavanja za demokratsko društvo.

Dodatno, zbog njihove sigurnosti i bezbjednosti neophodno je da reporteri budu informisani o zakonskim procedurama koje se mogu odnositi na postupanje policije, lišenje slobode, oduzimanje predmeta, svjedočenje i slično.

U prethodnom periodu pred novinarima i fotoreporterima/snimateljima bili su veliki izazovi, a bilo je slučajeva hapšenja, privođenja, oduzimanja materijala, sredstava za rad...

U vodiču pred vama Društvo profesionalnih novinara Crne Gore (DPNCG) pripremiло je niz smjernica za novinare i fotoreportere za postupanje prilikom izveštavanja sa terena, posebno u kriznim situacijama, kako bi svim našim kolegama i kolegamicama pomogli u prevazilaženju potencijalnih prepreka i izazova prilikom obavljanja zadataka.

Upotreba rodno osjetljivog jezika:

Izrazi koji se u ovom priručniku koriste za lica u muškom rodu, ohuhvataju iste izraze u ženskom rodu.

POSJEDOVANJE LEGITIMACIJE

- ✚ Na terenu, novinar/fotoreporter treba da ima validnu, jasnu i čitku legitimaciju, sa fotografijom, iz koje se utvrđuje da je zaposlen/a u određenom mediju ili medijskoj organizaciji, ili da za iste radi po drugom pravnom osnovu (npr. ugovor o djelu).
- ✚ Na poleđini legitimacije bi trebalo da stoji kontakt osobe iz medija
- ✚ Najvažnije za novinara/fotoreportera je da obezbijedi da neko (najbolje advokat ili urednik) bude obavješten da je pozvan u policiju/ tužilaštvo ili da je lišen slobode.
- ✚ Prvi poziv treba da bude upućen ka nekom ko će najvjerojatnije da odgovori na njega.

Novinar/fotoreporter treba uvijek da ostane staložen/a i profesionalan/na kada mu/joj prilazi policijski službenik, ali i bez straha, ukoliko postupaju u skladu sa zakonom, i da **NASTAVI DA IZVJEŠTAVA/SNIMA, UKLJUČUJUĆI SAMU INTERAKCIJU SA POLICIJOM.**

Zapamtite da možete u svako vrijeme da počete ukoliko niste uhapšeni.

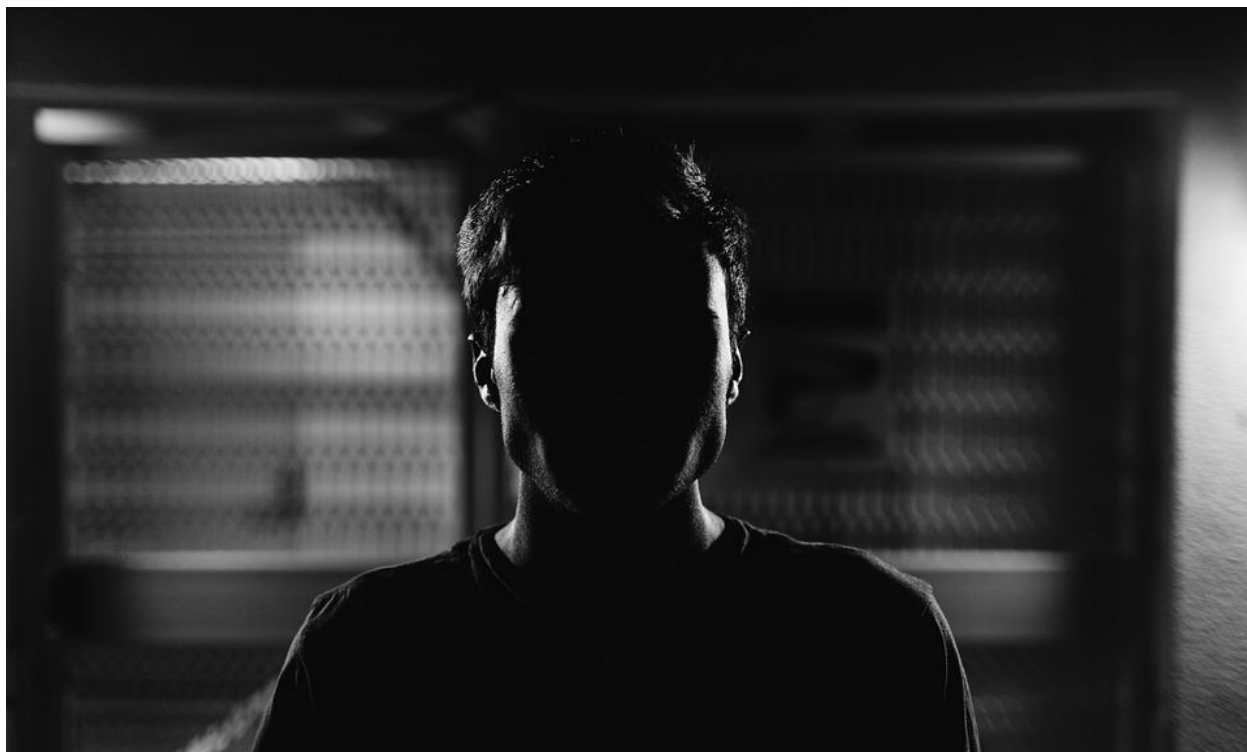
**POZVANI STE NA
„INFORMATIVNI
RAZGOVOR“ -
PRIKUPLJANJE
OBAVJEŠTENJA OD
GRAĐANINA?**

- ✚ Odazovite se pozivu.
- ✚ Imate pravo da dođete sa **ADVOKATOM**, koji može da prisustvuje prikupljanju obavještenja.
- ✚ Prikupljanje obavještenja može da traje **NAJDUŽE ŠEST ČASOVA**.
- ✚ **NIJESTE DUŽNI** DA DAJETE BILO KAKVA OBAVJEŠTENJA POLICIJI, U KOM SLUČAJU JE POLICIJA DUŽNA DA VAS **ODMAH PUSTI**.

ZAŠTITA IZVORA

Ukoliko odlučite da **policiji** date određena obavještenja, **ZNAJTE DA NIJESTE DUŽNI DA OTKRIJETE IZVOR INFORMACIJE**, NAPROTIV, **PRAVO I OBAVEZA NOVINARA/KE JE DA ZAŠTITI SVOJ IZVOR.**

IMATE PRAVO DA IZVOR INFORMACIJA **NE ODAJETE** NI POSTUPAJUĆEM **DRŽAVNOM TUŽIOCU**, osim kada je to neophodno radi zaštite interesa nacionalne bezbjednosti, teritorijalnog integriteta i zaštite zdravlja (standardi Savjeta Evrope). Tom prilikom vodite računa da će se takva potreba samo izuzetno javiti, budete svjesni svoje odgovornosti prilikom donošenja odluke, **a prije svega potrebe zaštite novinarskog izvora.**

Novinar ima pravo da i u tim slučajevima odbije da saopšti izvor informacija, prihvatajući time moguću krivičnu odgovornost.

U POSTUPKU PRED SUDOM, prilikom donošenja odluke o saslušanju novinara na okolnosti izvora informacije, **SUD ĆE** posebno voditi računa o tome da li je utvrđena informacija u **neposrednoj vezi** sa konkretnim slučajem, da li se informacija može

pribaviti iz drugih izvora i da li na zakonu zasnovan legitiman interes za otkrivanje podataka o izvoru informacije preteže u odnosu na zaštitu izvora informacije.

Ukoliko sud odredi da je potrebno saslušati novinara na okolnosti izvora informacija, sud može, cijeneći okolnosti slučaja, **isključiti javnost**, u toku iznošenja podataka o izvoru informacije, **što uvijek treba tražiti**, i upozoriti lica koja prisustvuju glavnom pretresu na kojem je javnost isključena da su dužna da kao tajnu **čuvaju** sve što su na pretresu saznala i ukazaće da **odavanje tajne predstavlja krivično djelo**.

I u tom slučaju novinar može sačuvati izvor informacija, prihvatajući eventualnu krivičnu odgovornost.

LIŠENI STE SLOBODE?

AKO STE LIŠENI SLOBODE, POLICIJA JE DUŽNA DA VAS **ODMAH OBAVIJESTI O RAZLOZIMA LIŠENJA SLOBODE** I DA VAS ODMAH OBAVIJESTI DA:

- ✚ **NISTE DUŽNI NIŠTA DA IZJAVITE;**
- ✚ **IMATE PRAVO DA UZMETE BRANIOCA** KOGA SAMI IZABERETE;
- ✚ **IMATE PRAVO DA ZAHTJEVATE DA SE O LIŠENJU SLOBODE OBAVIJESTI LICE KOJE ODREDITE.**

- AKO STE LIŠENI SLOBODE **BEZ ODLUKE SUDA**, POLICIJA JE DUŽNA DA VAS **ODMAH SPROVEDE NADLEŽNOM DRŽAVNOM TUŽIOCU**.
- AKO NE BUDETE UPOZNATI SA SVOJIM PRAVIMA, **OVA PRAVA SVAKAKO IMATE**, PA SE NJIMA I VODITE.

SVJEDOČENJE NA SUDU

NOVINAR/FOTOREPORTER **NE MOŽE BITI SASLUŠAN KAO SVJEDOK** AKO BI SVOJIM ISKAZOM POVRIJEDIO DUŽNOST ČUVANJA PROFESIONALNE TAJNE, osim ako je oslobođeno te dužnosti posebnim propisom ili izjavom lica u čiju korist je ustanovljeno čuvanje tajne.

ODUZIMANJE SPISA

NE MOGU BITI ODUZETI ZAPISI, IZVODI IZ REGISTRA I SLIČNE ISPRAVE KOJE SE NALAZE KOD NOVINARA/FOTOREPORTERA, A KOJE SU SAČINILI O ČINJENICAMA KOJE SU SAZNALI OD OKRIVLJENOG U OBAVLJANJU SVOG ZANIMANJA, ČIJIM OBJAVLJIVANJEM BI BILA POVRIJEĐENA DUŽNOST ČUVANJA PROFESIONALNE TAJNE.

ODUZIMANJE PREDMETA, PODATAKA, MEDIJA ZA ČUVANJE PODATAKA – KAMERE, FOTOAPARATI, RAČUNARI, FOTOGRAFIJE, SNIMLJENI MATERIJAL

- NOVINARU/FOTOREPORTERU MOGU SE ODUZETI PREDMETI, PODACI I SREDSTVA ZA ČUVANJE PODATAKA **KOJI MOGU POSLUŽITI KAO DOKAZ U KRIVIČNOM POSTUPKU, NA PREDLOG TUŽIOCA, ALI TEK NAKON ODLUKE SUDA, U VIDU RJEŠENJA.**

- RJEŠENJE SUDA **MORA DA SADRŽI:**
  - ✚ naziv suda koji donosi rješenje;
  - ✚ pravni osnov za privremeno oduzimanje predmeta;
  - ✚ označenje i opis predmeta koji će se privremeno oduzeti;
  - ✚ ime i prezime lica od kojeg se predmet privremeno oduzima i mjesto na kojem, odnosno u kojem treba privremeno oduzeti određeni predmet.

- Tek nakon što dobijete rješenje suda, dužni ste da predate predmete, kakvi su telefon, fotoaparati, kamera, računar, ali i podatke koji se čuvaju u uređajima za automatsku, odnosno elektronsku obradu podataka, i medije u kojima se ti podaci čuvaju koji se, na zahtjev suda, moraju predati u čitljivom i razumljivom obliku.

- U slučaju da ne ispoštujete sudsko rješenje, prijete novčana kazna do 1.000,00 eura, a ako i dalje ne poštujete, možete biti zatvoreni, i to sve do predaje predmeta, podataka, medija, ili do završetka krivičnog postupka, ali **NAJDUŽE DVA MJESECA.**

- U slučaju oduzimanja predmeta, podataka i medija, treba da znate da su sud i drugi organi dužni da se pridržavaju **propisa o čuvanju tajnosti podataka.**

- POLICIJA **NE MOŽE** NOVINARIMA/FOTOREPORTERIMA DA ODUZIMA PREDMETE, PODATKE I MEDIJE ZA ČUVANJE PODATAKA (**KAMERE, FOTOAPARATI, RAČUNARI, FOTOGRAFIJE, SNIMLJENI MATERIJAL, i tome slično**).
- Policija **MOŽE** novinaru/fotoreporteru **privremeno da oduzme predmet koji može poslužiti kao dokaz u krivičnom postupku**, ako postoji opasnost od odlaganja, o čemu odmah mora obavijestiti nadležnog državnog tužioca.
- U slučaju oduzimanja predmeta od strane policije, o tome morate dobiti **ADEKVATNU POTVRDU – U KOJOJ ĆE BITI NAVEDEN I OPISAN PREDMET**, a predmeti moraju biti **vraćeni** ako krivični postupak ne bude pokrenut, odnosno ako u roku od tri mjeseca policija ne podnese krivičnu prijavu državnom tužiocu.
- AKO SE NE RADI o oduzimanju predmeta koji može poslužiti kao dokaz u konkretnom krivičnom postupku, policija **NE SMIJE DA VAM ODUZIMA PREDMETE**, a svakako **NE SMIJE** da vam uništava sredstva za rad, briše snimljeni materijal i tome slično.